

УДК 334.764.004.14:332.12

С.В. Буряк, канд. екон. наук,
Кременчуцький національний
університет імені Михайла
Остроградського

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ГАЛУЗЕВИХ ПІДПРИЄМСТВ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РИНКУ

В статті розглянуто особливості сучасного розвитку агропромислового комплексу. Визначено, що агропромислова інтеграція повинна розбудовуватись на засадах розвитку земельних відносин у регіоні, що дозволяє оптимально поєднувати наявні ресурси та максимально ефективно використовувати виробничий потенціал регіону для розвитку молочної галузі.

Ключові слова: *регіон, інтеграція, кооперація, молочний комплекс, земельні відносини.*

The article discusses the features of the development of agro-industrial complex. Is defined that agro-industrial integration should be rebuilt on the basis of land relations in the region that makes it possible to combine optimally the available resources and to use efficiently the production potential of the region for needs of the dairy industry.

Key words: *regional level, integration, cooperation, dairy complex, land relations.*

Вступ. В умовах наявної потреби забезпечення розвитку суспільства проблеми розвитку молочної галузі в регіоні виходять за рамки економічних і стають питаннями соціальної та політичної стратегії нації, що безпосередньо впливають на здоров'я людей.

Проблемам функціонування і розвитку молочної галузі присвячені роботи С.В. Васильчак, М.М. Ільчука, М.В. Калінчика, В.П. Коткова, М.К. Пархомця, Т.Л. Мостенської, С.О. Шевельової та інших вітчизняних учених. Необхідно зазначити, що економічні відносини в молочному комплексі мають динамічний характер, тому існує необхідність їх постійного і комплексного дослідження в розрізі аграрних і загальних економічних відносин, практичних аспектів регіональних особливостей функціонування підприємств галузі.

Агропромислова інтеграція та сільськогосподарська кооперація є одними з основних організаційно-економічних умов, що дозволяють оптимально поєднувати наявні ресурси та максимально ефективно використовувати виробничий потенціал у молочної галузі.

Постановка завдання. Метою роботи є розробка рекомендацій, спрямованих на вдосконалення організаційно-економічного механізму функціонування регіонального молочної галузі. Як основа для формування ресурсної бази регіонального молочної галузі пропонується вирішення потреби щодо визначення основних напрямків розвитку земельних відносин у регіоні та аргументація напрямків державної підтримки розвитку регіональних ринків молочної продукції.

Результати. Підвищення ефективності сучасних виробничо-господарських процесів, особливо в системі агропромислового господарства, є комплексним питанням сучасного розвитку економіки країни. Дослідження проведені Ткачуком П.Ю. [7] показують, що молочна промисловість є складовою господарського комплексу будь-якої країни світу, а в процесі формування продовольчої безпеки є однією з найважливіших складових. Молокопродукти є кінцевим результатом роботи великої кількості господарюючих суб'єктів, пов'язаних єдиним і послі-

довним виробничим процесом (починаючи з формування кормової бази для тваринництва і закінчуючи упаковкою готової продукції для реалізації).

Ми погоджуємося з думкою М.К. Пархомця [4], який визначає ринок молока і молокопродукції як складову продовольчого ринку і об'єднує сферу товарного виробництва в різних формах господарювання, галузі заготовки сировини, її переробки і виробництва молокопродуктів; сферу реалізації і споживання. Таким чином, одним з першочергових і найважливіших завдань державної політики, що підлягає виконанню, є забезпечення продовольчої безпеки населення, його повноцінного, якісного і достатнього раціону харчування.

Ми підтримуємо думку Саблука П.Т., Карича Д.Я. і Коваленка Ю.С. [6], які вважають, що регіональний ринок — це не тільки географічне місце функціонування, але і стійка просторова система економічних зв'язків виробників і споживачів товарів із відповідною ринковою інфраструктурою. Саме комплексність, спрямованість на досягнення головної мети за умови економічної свободи дії, структурність — є основними принципами діяльності підприємств молочного комплексу в регіоні.

Виділимо актуальні проблеми розвитку підприємств молочного комплексу в регіоні: погіршення якості молока і молокопродукції та зниження рівня обсягів виробництва; зміна в структурі каналів реалізації молока заготовчим організаціям, зменшення обсягів реалізації; незадовільний рівень розвитку молочного комплексу, його стану та інфраструктури; відсутність на молокопродукцію повного комплексу стандартів світового рівня; використання застарілих, відносно світових лідерів, технологій і як наслідок — неможливість виробництва конкурентноздатної продукції; повне повернення податку на додану вартість.

Сьогоднішнім зниженням темпів зростання обсягів виробництва сільськогосподарської продукції, як показано в дослідженнях Радько В.І. [5], є властивим для світового розвитку економіки. На нашу думку, при нестабільному ринку дуже складно забезпечити ефективне виробництво молока, коли на його формування впливають підприємства, що виробляють молоко, проводять його переробку, реалізують готову продукцію, а також підприємства, що виробляють засоби виробництва для вищевказаних підприємств.

Твердження С.П. Азізова, П.К. Канінського і В.М. Скупого [1], що міжгосподарська кооперація є формою організації здебільшого спеціалізованого великомасштабного виробництва певних видів сільськогосподарської продукції на основі добровільного кооперування частини матеріально-фінансових і трудових ресурсів, ми поділяємо частково. Таке визначення не охоплює дрібних фермерів та особисті селянські господарства, що виробляють значну частину сільськогосподарської продукції, особливо тваринницької. В умовах нестабільного формування пропозиції на ринку та обмежених обсягів виробництва продукції тваринництва переробні підприємства змушені розвивати економічні взаємовідносини з приватними товаровиробниками.

Як приклад розвитку інтеграційних процесів, заслуговує уваги досвід ВАТ «Кременчуцький міськмолокозавод» щодо розбудови системи з виробництва, заготівлі, переробки та реалізації молока та молочних продуктів Полтавської області. Вище зазначене підприємство, маючи значний асортимент продукції, закуповує молоко не тільки в Кременчуцькому районі, але і в інших районах області та регіону. Договори на купівлю молока укладають із господарствами та населенням, а доставка молока-сирця здійснюється за рахунок відповідним чином налагодженої системи молокоприймальних пунктів. Із цією метою наймається та здається в лізинг спеціалізоване обладнання. На взаємовигідних договірних умовах система забезпечує господарства дизпаливом, тарою, обладнанням, спецодягом, інвентарем тощо.

Таким чином, агропромислова інтеграція, яка є багатоаспектним процесом [3], та сільськогосподарська кооперація є одними з основних організаційно-економічних умов, що дозволяють оптимально поєднувати наявні ресурси та максимально ефективно використовувати виробничий потенціал для поліпшення ситуації в молочній галузі. Усе це можливе за умов розвитку земельних відносин, пов'язаних зі змінами форм власності перерозподілом земель, збільшенням кількості землекористувачів і власників землі.

Створити відповідну базу для функціонування ринкових засад на Полтавщині як в аграрному секторі економіки, так і необхідних умов розвитку ринку земель у населених пунктах, дозволило виконання першочергових заходів реформування земельних відносин. Стан реформування земельних відносин на Полтавщині за 1991 — 2009 рр. виявив комплекс невирішених питань стосовно поглиблення земельної реформи як невід'ємної частини загальної економічної реформи щодо включення землі в товарно — грошовий обіг. Тому виникла гостра необхідність у запровадженні механізму мотивації власників землі щодо ефективного її використання. Відповідний аспект питання входить у систему суспільних відносин, тобто є симбіозом економіко-правових, земельних, політичних відносин. Вирішення цих питань із врахуванням кластерного розподілу (рис.), буде сприяти агропромисловій інтеграції — вищому синтезу сільського господарства і промисловості — і є базою для розвитку продуктивних сил, поглиблення суспільного поділу праці, спеціалізації та кооперування виробництва, у нашому випадку — розвитку молочного комплексу в регіоні.

Таким чином, одним із прогресивних напрямів інтеграції та сільськогосподарської кооперації є процес кластеризації молочного комплексу. Його розбудова

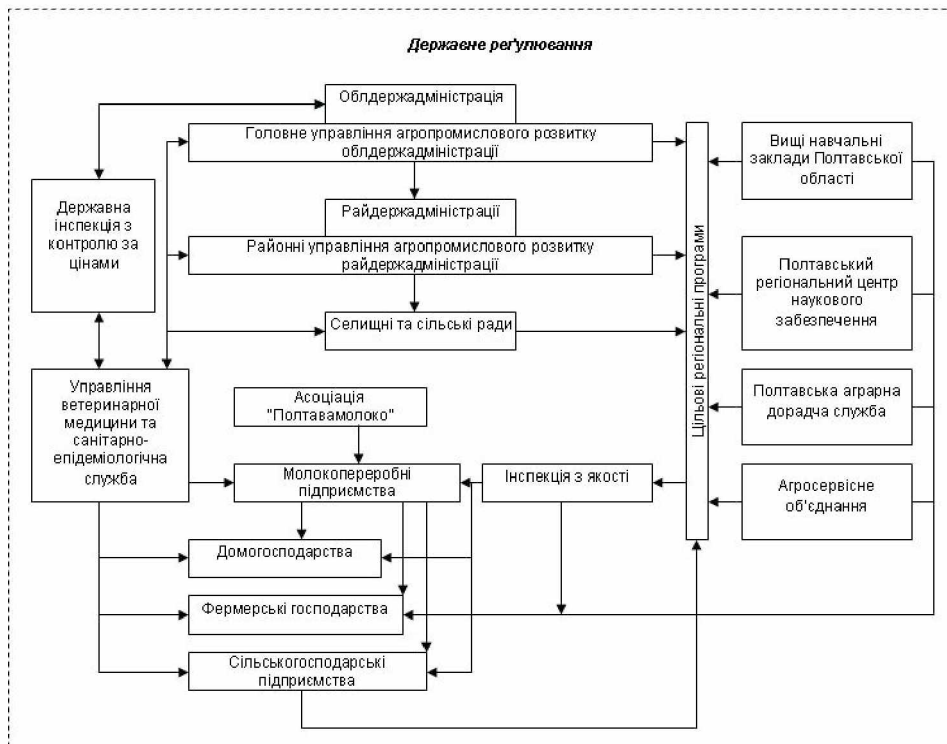

Рис. Організаційно-економічний механізм функціонування регіонального молочного комплексу

має здійснюватися на принципах безпосередньої підтримки на державному рівні, подальшого розвитку земельної реформи, концентрації та спеціалізації агропромислового виробництва. Актуальним є і формуванням в регіоні замкнених циклів «виробництво — переробка — реалізація» сільськогосподарської продукції.

Висновки. Агропромислова інтеграція і сільськогосподарська кооперація побудована на засадах розвитку земельних відносин у регіоні, є однією з основних організаційно-економічних умов розвитку механізму функціонування регіонального ринку молочної продукції. В свою чергу, за умов обмеженості ресурсного потенціалу та з запровадженням програми комплексної державної підтримки [2], кластеризація дозволяє оптимально поєднувати наявні ресурси та максимально ефективно використовувати виробничий потенціал регіону для розвитку молокопереробної галузі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Азізов С.П. Організація виробництва і аграрного бізнесу в сільськогосподарських підприємствах / С.П. Азізов, П.К. Канівський, В.М. Скупий. — К.: ІАЕ, 2001. — 834 с.
2. Буряк Є.В. Напрями регулювання функціонування та розвитку молочного комплексу на регіональному рівні / Є.В. Буряк // Механізми підвищення ефективності управління функціонуванням економіки: збірник наукових праць ДонДУУ. — Донецьк: ДонДУУ, 2009. — т. X, вип. 133, серія «Економіка». — С. 206 — 212.
3. Економічна теорія: навчальний посібник / за ред. В.О. Білика, П.Т. Саблука. — [4-е вид.] — К.: ННЦ ІАЕ, 2004. — 560 с.
4. Пархомець М.К. Організаційно-економічні основи розвитку молокопродуктового підкомплексу в ринкових умовах / М.К. Пархомець. — Тернопіль: Економічна думка, 2005. — 346 с.
5. Радько В.І. Виробничі ресурси сільськогосподарських підприємств та їх використання // Науковий вісник НАУ. — К., 2005. — Вип. 91. — С. 287 — 293.
6. Саблук П.Т. Витратно-ціновий аналіз у системі агромаркетингу / П.Т. Саблук, Д.Я. Карич, Ю.С. Коваленко. — К.: Ярмарок, 1996 — 136 с.
7. Ткачук П.Ю. Проблеми и перспективи развития молокоперерабатывающей промышленности Украины / П.Ю. Ткачук // Збірник наукових праць Луганського національного аграрного університету / [ред. В.Г. Ткаченко]. — Луганськ: Вид-во ЛНАУ, 2004. — № 33/45. — С. 71 — 73.

burzhen@yandex.mail.ru

Надійшла до редколегії 15.04.2011 р.